

Sant Pere de Matamargó de Pinós, “la catedral” dels escultors Pujol

Joan Vilamala i Terricabres

Aproximació historicoartística a l'obra dels Pujol conservada a l'església solsonina de Matamargó, una nissaga d'escultors que al llarg de cinc generacions van intervenir en una norantena de retaules barrocs i neoclàssic a la Catalunya central.

De tots els temples que coneixem on els Pujol escultors van aixecar la seva obra retaulística, l'església parroquial de Matamargó és la que acumula més obres d'aquesta nissaga. Afortunadament uns quants retaules hi han sobreviscut als destrets de la història, i diem afortunadament perquè la supervivència no ha estat fàcil; veieu si no el que escriu Josep M. Casas en el seu llibre *Matamargó, terra i esperit. La vida en una casa pairal del Solsonès a mitjan segle XX*. p.17, Pagès Editors (2003).

«Un comitè de Cardona fou el que destrossà la capella [de la casa pairal Les Cases de Matamargó]. No hi calaren foc, però tragueren fora algunes imatges que cremaren, juntament amb roba per dir missa i un reliquiari on hi havia les relíquies de santa Terència, patrona de casa. Dies abans, i amb ànims de salvar el que es pogués, es presentà un grupet entre el qual hi havia el capellà de Vallmanya, i segellaren la capella amb un escrit que deia: “incautat per la Generalitat de Catalunya.” No cal dir que tal escrit no va servir per a res.

Retaule del Sant Crist. Foto: Salvador Redó.

L'església de Matamargó la va destrossar el comitè de Pinós i Ardèvol, dirigits per Piulats, que a la vegada n'era l'alcalde recent nomenat. Tampoc hi calaren foc, encara que sí cremaren els altars laterals, però traient les imatges fora. Les de l'altar major les feren caure dels seus pedestals, però tampoc les cremaren. Uns dies més tard el comitè de Cardona s'endugué les campanes de la parròquia al-legant que era per fer-ne canons.

Durant la crema i destrossa de l'església de Matamargó tingué lloc un fet tragicòmic. A l'altar de Sant Miquel hi havia una imatge de l'esmentat arcàngel, que tenia vençut sota els peus el mateix diable. Els membres del comitè feien broma tot dient "aquest no l'hem de cremar, perquè és dels nostres." Però tot seguit rectificaren: "sí, sí, cremem-lo, perquè també s'ha fet dels seus." Això demostra el grau cultural i la certa infantilitat d'aquella pobra gent, pervertida per quatre demagogs que els portaren a fer tota mena de maleses, malgrat ésser persones fins aleshores dignes i bondadoses, a més de bons creients. La gent perseguida es va amagar on pogué. El pare dormia al bosc i jo li portava menjar. Molta gent coneguda va venir a refugiar-se a casa...»

El retaule del Sant Crist

El temple parroquial de Matamargó encara avui amb la sagristia, els confessionalis, la trona, el cor... respira l'ambient de l'Antic Règim. Si hi fem una visita hi trobarem cinc retaules del barroc tardà, quatre dels quals són obra dels Pujol. Tan sols l'altar del Sant Crist (Circa 1682) que, situat a la primera capella lateral del cantó de l'epístola, s'alça amb dues columnes salomòniques, no és atribuïble a algun escultor Pujol. En sabem el nom del daurador, Magí Torrabruna, i la data del dauratge però no el nom de l'escultor i la data de construcció.

En el *Llibre de l'obra*, (ADS. Matamargó, 10) el dia 14 de novembre de 1683 hi consta una descàrrega de «33 ll. les quals paga a Magí y Domingo Tor-

rabruna Dauradors per part del retaule del St Christo,» i el 17 de desembre de 1684, una altra sortida de 106 lliures a favor de "Magí i Domingo Torrabruna dauradors per lo retaule del Sant Cristo cent y sis lliures dich -106 ll."

Magí Torrabruna és el daurador de Cardona que l'any 1659 havia ja daurat el retaule de l'altar major, construït per Josep Ribera en 1642, que l'any 1792 va ser venut per 200 lliures als parroquians de Sant Pere de l'Arc.¹

Amb tot, sí que el retaule del Sant Crist té alguns retocs fets pels Pujol. En el *Llibre de l'obra* tenim documentat que l'any 1790 hi van fer algunes reformes com ara la mesa de l'altar i les sacres:

«Descàrrega: Primo: ha gastat amb las mesas dels Altars del St. Christo y Roser y lo confessionalari 40 lliures [...] Ítem, per las sacras del Roser y St. Christo 11 ll. 3 s.»

Que anys després van pintar-lo els Moliner de Guissona:

"Dia 7 de Juny [de 1818] se dona ha dorar al sobredits Moliners de Guissona, Dauradors, lo Altar de S. Miquel, la calaxera de la Sagristia y armaris per lo preu de 535 lliures. Pintar lo altar de S. Christo de mig en avall 45 lliures 5 sous. Pintar lo cancell 23 lliures 2 sous 6 diners."

I que Miquel Moliner, fill de Ramon Moliner, daurador de Guissona, és qui l'any 1821 cobra 45 lliures i cinc sous «per acabar de pintar lo Altar del Sant Cristo.»

El retaule del Roser (1730)

La primera capella lateral de la banda esquerra del temple, la del cantó de l'evangeli, aixopluga un bonic i narratiu retaule del Roser, obra de Segimon Pujol «escultor de la parròquia de Sant Andreu de Gurb, bisbat de Vich, i en lo present [1733] en la parròquia de Santa Maria de Fugueroles de dit bisbat domiciliat". Efectivament, els Pujol van residir a Folgueroles de 1721 fins a 1803, on d'ençà de 1728 eren propietaris d'una casa que Verdaguer esmenta com a ca l'Escultor.²

Aquest retaule va ser pactat l'any

1727 per 330 lliures, i Segimon Pujol no el va acabar de cobrar fins l'any 1733, per mà del seu fill Francesc, que va intervenir en el muntatge com a escultor arquitecte.

El dauratge, fet gairebé un segle més tard, és obra de Ramon Moliner, de Guissona. La grada de l'altar conté aquesta inscripció: «Daurat añ 1818», com també du la data de construcció: 1730.

El retaule mostra la distribució habitual de les escenes dels quinze misteris del rosari i respon a l'estètica d'entre segles quan el barroc era encara eminentment narratiu.

Les dues columnes centrals, en aquest cas, però, no són salomòniques com les del santuari de la Mare de Déu de Coaner (1716), obra també de Segimon Pujol, sinó de fust llis, acanalades, i amb la part inferior aponcellada. Si les observem amb calma veurem que són molt semblants a les habituals "columnes Pujol", que vam estudiar en un article titulat «Quatre retaules més de Josep Pujol», publicat a AUSA n. 158 (2006), la qual cosa ens fa pensar que no són de Segimon Pujol sinó del seu nét Josep.

Això i les motlures o la cartela, que imiten el marbre, i el fet que fos pintat i daurat el segle XIX, quan ja predominava plenament el gust neoclàssic, el fan ser d'un estil barroc híbrid, més acadèmic.

D'altra banda, a més de ser retocat per Josep Pujol l'any 1790, igual que el del Sant Crist, com hem vist, si fem cas del que diu el pacte fet amb el daurador l'any 1817, hem de deduir que és un retaule mutilat, ja que havia tingut àngels ceroferraris, que avui no hi són:

«Als Àngels la toballola, alas y palmatòria se daurarà [...] Los bastaxos, la cartela y los demás [elementos] que porten [aguanten] se pintaran de color de màrmol.³»

El pedestal té, al centre, l'altar d'on arrenquen tres grades. A banda i banda de l'altar, on es troben a faltar els bastaxos al·ludits, hi ha dos plafons amb dos medallons que contenen un mateix dibuix: una mata de murgó o sarment, que es correspon per etimologia popular amb el topònim local del poble.

Retaule del Roser (1730). Foto: Salvador Redó.

A la predel·la hi ha representades, en baixos relleus, quatre escenes de la Passió o dels misteris de dolor del rosari, decorades amb un marc ovalat. Són les escenes de l'oració a l'hort de Getsemaní, la flagel·lació, el camí del Calvari i la coronació d'espines. A la primera andana hi ha representats els misteris de goig; d'esquerra a dreta de la retícula: l'anunciació, el naixement de Jesús, l'adoració del Mags amb la curiosa i habitual estrella de vuit puntes amb cua (com és el cas del retaule de la Mare de Déu dels Àngels de Caserres (1704) i el del Roser de Montclar (1746)) i, finalment, la visitació de Maria a la seva cosina santa Elisabet.

A la segona andana començant per la dreta hi trobem l'últim misteri de

goig: Jesús al temple discutint amb els doctors de la Llei, i d'esquerra a dreta, tres misteris de glòria: la resurrecció, l'ascensió de Crist i la vinguda de l'Esperit Sant.

A la tercera andana, als carrers laterals, per ajustar-se millor a l'arc de la capella, es trenca la retícula amb dos medallons. El de l'esquerra duu l'anagrama del nom de Jesús i el de la dreta el del nom de Maria. La part central no l'ocupa l'habitual Calvari (l'únic dels quinze misteris del rosari que no hi és representat. Una raó més per pensar que va ser retocat), sinó una imatge de santa Caterina de Siena, dominica, consellera i ambaixadora de papes, que duu una creu a la mà, col·locada damunt d'un pedestal que li fa guanyar alçada.

A banda i banda de l'escena central, decorades amb un marc vertical ovalat, hi trobem dues escenes més dels misteris de glòria: la coronació de Maria a l'esquerra, i a la dreta la seva assumpció al cel. Al cim, damunt d'una arcada que imita el marbre blanc, no hi ha tampoc la típica figura del Pare Etern creador del món sinó una corona, símbol de la reialesa mariana, i el cap d'un angelet.

Els retaules de Sant Miquel Arcàngel i de Sant Isidre

Així que entrem a l'església, a la dreta, hi ha una a la segona capella lateral, dedicada a sant Miquel Arcàngel, les imatges del qual van ser cremades l'any 1936, com hem vist. Actualment veiem instal·lada a la fornícula central una imatge de guix del Sagrat Cor de Jesús.

Aquest retaule, com el de sant Isidre (que trobem a l'altra banda, davant per davant), duu la data de 1789.

En el *Llibre de l'obra* l'any 1788 en una sortida dels comptes hi són esmentats alhora:

«Primo ha gastat ab dos Retaules dels Sts Miquel y Isidro...»

i a 31.12.1794 hi llegim:

“Descarga: Primo, ha pagat a l'escultor Sagimon Pujol, a compliment del retaule major, i de la figura de S. Isidro, que importa 6 ll. Tot junt 273 ll, 4s.»

Tots dos retaules estan despullats de la imatgeria original, excepte la imatge de santa Bàrbara del pis superior del retaule de sant Miquel. Són de factura semblant: de traça neoclàssica o acadèmica però amb elements abarrocatats. Damunt de les tres grades de l'altar observem un pedestal adossat a la fornícula central, on s'assenta la imatge del sant titular entronitzat, amb dues columnes per banda, de base aponcellada i capitells corintis. Al segon pis, una altra fornícula, més petita, centra l'estructura, amb elements rococó a banda i banda. Tots dos retaules van ser daurats per Ramon Moliner i el seu fill Miquel. Com també la ca-

Detall del retaule de sant Miquel.
(1789)
Foto: Salvador Redó.

laixera de la sagristia, entre 1818 i 1821:

«Per lo Altar de San Miquel, y per la calaixera de la sacristia Tot pintat y dorat ab tot primor com se deixa veurer: 535 ll.» (04.01.1821).

El retaule major de Sant Pere de Matamargó (1794)

El retaule major de Sant Pere de Matamargó és la segona gran obra de Josep Pujol i Juhí, fet amb la col·laboració dels seus fills, que ha arribat fins als nostres dies. En concret, trobem esmentats en el *Llibre de l'obra* els dos fills grans treballant-hi:

“Descarga: Primo, ha pagat a l'escultor Sagimon Pujol, a compliment del retaule major, i de la figura de S. Isidro, que importa 6 ll. Tot junt 273 ll, 4s.» (31.12.1794)

Primo, ha pagat al escultor Francisco Pujol, per acabar lo retaule major, donat a preu fet, 209 ll.» (31.12.1796)

Les dates que s'hi llegeixen de 1794 i 1803 testimonien l'any que fou fet i daurat respectivament. No sabem qui va ser el daurador, però sí que el *Llibre de l'obra* fa constar els

anys 1802 i 1803 diverses descàrregues per pagar els jornals del daurador i milers de panyes d'or i de plata.

Es tracta d'un retaule barroc tardà, pactat l'any 1792, d'arquitectura neoclàssica carregada d'elements rococó, de garlandes imperials i medallons, que es va construir en plena renovació artística, quan la implantació obligada de l'estil que dictava l'Acadèmia de San Fernando bandejava definitivament el barroc.

És una gran «piràmide», plena d'escultures de dimensions gairebé humanes, que gira al voltant de la talla de sant Pere, el primer papa. L'autoritat de Roma hi queda clarament afirmada, representada pel príncep dels apòstols i els símbols pontificis del bàcul i la tiara del medalló central. Sant Pere, flanquejat de columnes ocupa el centre, envoltat pels quatre evangelistes, pels apòstols i per sant Pau, col·locat al cim. Curiosament tots, excepte Jaume, porten un llibre, signe de saviesa, a la mà o a sota el braç, no només els evangelistes com seria d'esperar, i alguns apòstols llueixen a més les armes del martiri. A la part baixa, en relleu hi ha representats de dreta a esquerra: sant Roc i sant Sebastià (advocats contra la pesta), santa Llúcia (advocada de la vista) i santa Àgata

(patrona de les dones).

Per fer l'apostolat, segons ha estudiat el professor Joan Bosch i Ballbona, Josep Pujol es va valer de l'ús d'estampes d'importació, procediment habitual de l'època, en concret, les que reproduïen les escultures dels apòstols de la l'església de Sant Joan de Laterà. La influència de Monnot i de Rusconi, grans escultors del s. XVIII, hi són evidents.

«És normal que quan entrem a la petita església de Sant Pere de Matamargó sentim una emoció especial en observar el diàleg que Josep Pujol va mantenir amb aquell apostolat i en comprovar els ecos que van arribar-ne a Catalunya. En comprovar com va replicar els sants Andreu, Pau, Pere i Jaume el Major del Laterà, gairebé amb literalitat, i com va adaptar el “Sant Mateu” i potser el “Sant Joan Evangelista” i el “Sant Felip” [...] Crec que devia usar les del finíssim gravador romà Angelo Campanella (1746-1811)”⁴

Aquesta és la darrera gran obra en què Josep Pujol es mostra receptiu als nous canons classicistes i representa un moment culminant de la seva trajectòria. Quan justament l'acabava de pactar, el bisbe de Solsona Fra Rafael

Retaule major de Sant Pere de Matamargó (1794) Foto: Salvador Redó.

Lasala va fer saber als escultors de la diòcesi que havien d'acatar els dictàmens de la Real Acadèmia:

«Hacemos saber a los señores escultores de la presente ciudad, que con carta del 3 de enero último nos significó el Excelentísimo Señor Conde de Floridablanca el desagrado del Rey Nuestro Señor, de que en esta y otras diócesis no haya tenido el debido cumplimiento la real disposición de su augusto Padre el Señor Rey Dn. Carlos Tercero (que de Dios goza), de 25 de noviembre de 1777, en que se man-

daba que en adelante no se hiciese retablo alguno de madera, sino que se construyera de piedra, o de estuco, Y renovando esta Real Orden Su Magestad reynante con los más estrechos términos, y dexándonos únicamente la facultad de consentir el que se concluyan los ya empezados, si así lo juzgáremos conveniente, prevenimos a dichos Sres. Artífices que en adelante por ningún motivo admitan obras de este género sin especial licencia de Su Magestad, y que nos digan, especifiquen y nos hagan constar los

retablos que tubieren empezados, y para que Iglesias, a fin de que en inteligencia de ello podamos providenciar lo correspondiente, pero con exclusión de los retablos puramente ajustados y no aún empezados, de suerte que éstos no serán admitidos en ninguna de las iglesias de la diócesis. Se subscribirán en virtud de la real orden en este papel los dichos señores artífices, los retablos que tubieren empezados, y para que Iglesias se construyen. Solsona y febrero a 9 de 1792. Fra Rafael, obispo de Solsona.»

Això explica que sigui justament a Matamargó (ADS. Matamargó. 17) on trobem una còpia manuscrita de la *Real disposición para desterrar las deformidades arquitectónicas de los edificios*, de 1777, amb què Carles III prohibeix l'execució de retaules de fusta. El decret reial, que es va fer arribar a tots els bisbats, es justificava perquè un incendi, provocat pels ciris que il·luminaven el retaule, havia destruït l'altar de San Francisco el Grande, a Madrid, però el redactat del text deixa prou clar quin era l'enfoc estètic que imperava:

«La reverencia, seriedad y decoro debido a las cassas de Dios, la permanente y sólida inversión de los dones que la piedad Christiana franquea para la mayor decencia de ellas, la reputación misma de los sujetos constituídos en dignidad, y de los cuerpos que mandan o permiten la execución de tales obras, y en suma la necesidad de poner término a tan lastimosos exemplares, han movido el ánimo de S. M., además de haber providenciado lo conveniente respeto a las obra públicas profanas a mandarme a V. S. en su Real nombre y excitar por lo que mira a las sagradas, el ardiente zelo de V. S. para que en adelante cuyde de no permitir se hagan en los Templos de su distrito y jurisdicción obra alguna de consecuencia sin tener fundada seguridad de acierto, el qual jamás podrá verificarse si no se toman precauciones para evitar se edifique contra las reglas y pericia del arte.

[...] Convendrá pues que los Direc-

tores o Artífices que se encarguen de ellas entreguen anticipadamente a aquellos superiores los diseños con la correspondiente explicación y que los Agentes o apoderados respectivos presenten en Madrid a la Academia los dibujos de los planes, alzados y costes de las fábricas, capillas y altares que se idean poniéndolos en manos del secretario para que examinados con atención y brevedad y sin el menor dispendio de los interesados advierte la propia Academia el mérito o errores que contengan e indique el medio que conceptue más adaptable al logro de los proyectos que se formen con proporción al gusto que quieran y puedan hacer las personas que los costean.»

És evident que la prohibició de fer retaules de fusta era l'excusa que feien servir l'Acadèmia i els il·lustrats per introduir un nou estil i acabar amb el barroc, que havia arribat a llogarrets insignificants. Com a botó de mostra, aquí teniu uns breus exemples de la valoració que feien del barroc tres personatges significatius de l'època. Francisco de Zamora, conegut magistrat, escriptor i viatger, referint-se a la capella de Mare de Déu del Claustre de Solsona (obra de Jacint Morató, mort en 1736, que va continuar Josep Sunyer, amb la col·laboració del fill d'aquell, Carles Morató Brugaroles, aleshores "fadrí escultor"), l'any 1788 escriu:

"Yo me sorprendí al entrar en la capilla, creyendo que me iban a insultar, pues por las paredes, por el techo, cúpula y hasta bóvedas de la iglesia hay gentes en acciones tan violentas que parece que riñen [...] Pero todavía son mucho peores el altar y el camarín, en el cual hay tal abundancia de columnas que parece un bosque espeso. No he visto ni creo ver nada peor en mi vida."

Antonio Ponz, que des del seu càrrec de secretari i examinador de tots els projectes d'obres en temples, presentats a la Reial Acadèmia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid, va exercir una vertadera dictadura artística imposant l'estil neoclàssic, refe-

rint-se als escultors coetanis Churiguera i Tomé els qualifica de:

"...consumidores de pinares y de oro para poner sus disparates a la vista de todos y deslumbrar a un público que no lo merecía."

I el famós polític i escriptor il·lustrat, Jovellanos, valorava els retaules barrocs com a «monumentos ridículos que testifican la barbarie de quien los hacía, y el mal gusto de quien los pagaba.» Més clar, l'aigua.

En aquest context, Josep Pujol no va tenir més remei que acatar la disposició de l'autoritat i sol·licitar una pròrroga amb aquest termes:

"Yo, Josep Pujol en obediencia de la real orden de Su Majestad declaro que tengo empezados los retablos siguientes: uno por la iglesia parroquial de Nuestra Señora de la Guardia; otro para la iglesia parroquial de Matamargó. Otro para la iglesia parroquial de Busa; otro para la Iglesia parroquial de St. Lorenzo de Maruñs; otro para la Iglesia Parroquial de St. Feliu de Lloellas, y otro para la iglesia de Nuestra Señora del Rosario de la villa de Berga, y ofrezco no ajustar ningún otro en adelante sin licencia del Rey Nuestro Señor. Josep Pujol, escultor de la villa de St. Lorenzo de Maruñs, obispado de Solsona"

Un document interessant que ens va permetre, fa uns anys, atribuir a Josep Pujol diverses obres considerades anònimes i que ens fa suposar que els nous encàrrecs laborals van ser escassos per a l'escultor de Sant Llorenç, una raó més que explicaria la misèria que passava uns anys després, quan escriu a un seu parent de la Plana de Vic:

«Sant Llorens y 7bre 28 de 1803 Amich Fausto: quan jo era en eixa, la vergonya me va impedir de dirte ab paraulas lo que ara me atravesch a dirte ab escrits, però no te admíries de asò, perquè la necessitat me hoblga; y sobretot te previnch que no voldria agraviarte ni eserte cap perjudici. Per consegüent te dich si me vols fer la caritat de donarme un parell de llensols que non tinch per mudar lo lliit y també alguna cosa per

ferme algunas camisas per poderme mudar, que non tinch sinó tres y la mia dona duas, però totas dolentas, y acabadas estas no sabrem què portar perquè en horde a roba blanca en esta csa no ia sinó misèria de tot, que no ia ni sols un aixuga mà ni un tovalló, y aixís si me vols afavorir amés la caritat y honra quem fas to estimaré moltísim... [...]»⁵

No és estrany doncs que d'aquest temple parroquial que mostra tan bé l'evolució del darrer barroc en diguem "la catedral" dels escultors Pujol, ja que Matamargó conserva l'obra de cinc generacions d'escultors d'aquesta nissaga.

La primera: la de Segimon Pujol i Gorchs?, l'obra més important del qual és el retaule de la mare de Déu del Àngels de Casserres (1704). Nascut a Gurb i mort a Folgueroles l'any 1759, ell és, com hem vist, l'escultor del retaule del Roser.

La segona: la de Francesc Pujol i Planes (1702-1785), que va col·laborar en el retaule del Roser. Aquest havia nascut a Prats de Lluçanès i va morir a Folgueroles. Era germà de Segimon Pujol i Planes, pare de Josep Pujol i Juhí, el cap de brot de la nissaga, que pertany a la tercera generació.

Josep Pujol va néixer l'any 1734 a Folgueroles i morí a Sant Llorenç de Morunys l'any 1809. El retaule major de Sant Pere de Matamargó, després del retaule de la Mare de Déu dels Colls, és considerat la seva segona obra més important.⁶

La quarta generació del escultors Pujol que van treballar a Matamargó la formen Segimon (1758-1811) i Francesc (1763-1839) Pujol i Santaló, nascuts ambdós a Folgueroles i morts a Sant Llorenç. D'aquests, el de més rellevància és Segimon, que trobem qualificat com a "estatuari acreditat". La seva obra més important que ens ha quedat és l'altar de la Mare de Déu d'Ossea (1809), de l'ermita de Can Feliu de Navès.⁷ Segimon, a Matamargó, va treballar en el retaule major, en el de sant Isidre i en el de sant Miquel Arcàngel.

Francesc, a Matamargó, el trobem acabant l'altar de sant Pere l'any 1796

Les Cases de Matamargó. Detall (1747). Foto: Salvador Redó.

i probablement sigui ell l'escultor que treballa a Sant Gra, sufragània de Matamargó, on encara avui s'alça l'altar major de traça neoclàssica, fet l'any 1816 i daurat el 1854.⁸

I arribem a la cinquena generació dels Pujol com a escultors de Matamargó, si hi sumem el retaule neoclàssic de la capella particular (saquejada l'any 1936) de Les Cases, la masia veïna estretament lligada a la parroquial de Matamargó, ja que és obra de Josep Pujol i Llobet (1803-1876), nascut i mort a Sant Llorenç, fill de Francesc. Vegi's una nota del propietari de la masia de l'època:

«Dia 6 d'Agost de 1847. Joseph Pujol Escultor de San Llorens de Morunys, ab un fadrí han comensat de parar lo Retaule a la nostra capella de las Casas de N. S. dels Angels i dit retaule lo feren a San Llorens y havem anat a buscarlo ab sinch animals ab bast y un ab sella, per anar ell a cavall y dia 10 d'Octubre han acabat de dorarlo y pararlo y dia 16 de dit mes y any han marxat y los avem anat a acompanyar ab dos mulas, una ab bast y altre ab sella, per ferlo ell si posá

fusta y gasto, y a preufet, fet y donat era tractat a 450 ll, dich quatre centas sinquanta lliuras y ja son pagadas y a mes devíam ferli lo gasto tot lo temps de pararlo y dorarlo y anarlos a buscar y tornarlos a casa tot ab lo nostre gasto; lo que havem fet. Matamargó a 15 de Octubre 1847. Ramon Casas Pages.» Arxiu particular de Les Cases.

Sant Pere de Matamargó de Pinós és, doncs, al costat de Sant Llorenç de Morunys i Casseres de Berguedà, un punt d'obligada visita per a qui vulgui conèixer l'obra dels Pujol, una nissaga d'escultors que al llarg de cinc generacions van intervenir en la construcció d'una norantena de retaules barrocs i neoclàssics que podem localitzar a la Catalunya central.

NOTES

1. VILAMALA, J. «Dovella n. 77.p. 9-12 Una troballa: el retaule major de Sant Pere de l'Arc».
2. VILAMALA, J. «Els Pujol, escultors de Folgueroles, en el record verdaguerià», dins *Miscel·lània Ricard Torrents* (2007) ps. 685-703.

3. VILAMALA, J. *L'obra dels Pujol...* Apèndix 3.
4. BOSCH, J. «Josep Pujol i Juhí en el context del tardobarroc», dins *Els Pujol, una nissaga d'escultors de gust barroc*, AA.VV. p.49-56. Quaderns de la Confraria dels Colls (2009). Darrerament (25.06.2013) Joan Bosch m'ha fet saber que ha identificat les làmines de què es va servir Pujol. Són les de G. Frezza.
5. VILAMALA, J. *L'obra dels Pujol...* p.113-114.
6. Josep Pujol i Juhí és esmentat com a jove escultor a partir de 1754. Possiblement va fer l'aprenentatge amb els Morató a Vic, com havia fet el seu pare, i a través d'ells va estrenguer el contacte dels Pujol amb el Solsonès. A finals dels anys seixanta, a Sant Llorenç de Morunys, tira endavant el primer intent de construcció d'un retaule dedicat a Mare de Déu dels Colls, que acabà essent el retaule del Roser de la mateixa església parroquial, perquè la confraria que li havia fet l'encàrrec el va desestimar per un de més ambiciós, del qual coneixem la traça presentada pel mateix Josep Pujol. Això explicaria el trasllat definitiu a Sant Llorenç, on el trobem l'any 1773 (el mateix any que té el seu primer fill piteu) firmant el contracte per a la realització de la seva obra magna: la capella de la Mare de Déu dels Colls, Vegi's ADAM, J. i VILAMALA, J. «El Roser de sant Llorenç, un nou altar dels escultors Pujol», dins *Els Pujol, una nissaga d'escultors de gust barroc* (2009).
7. VILAMALA, J. «Segimon Pujol i Santaló, "estatuari acreditat", escultor de Sant Llorenç de Morunys», p.26-41 «Oppidum», n. 9, (2011).
8. ADS. Matamargó 18. «Dia 28 del sobredit [maig de 1816] per pagar lo retaulo de St Gral se ha tret 150 ll» «Dia 1r de Juny de 1816 ab llicència verbal del Sr. Ilm baix firmat se feu la benedicció de las imatges dels sants de l'Altar de la sufraganea de S. Geral per Rt. Rector.» D'aquest altar sí que tenim documentat el seu daurador. Es tracta de Cosme Conill "Lo dia 21 de Maig de 1854 lo Rnt. Ecmo.obrer y demes individus de Sangrà, sufraganea de S.Pere de Matamargó, han resolt fer dorar lo altar de S. Gerau de dita sufraganea de lo que se ha encarregat Cosma Conill, dorador, per lo preu de trescentes ll, moneda Bna., y son a carrech de la obra lo fer lo gasto als doradors." I en una àpoca llegim: : "Yo lo abaix firmat confesso haber rebut del Rnt. Valentí Simón, Prbo y Ecomo. de Sant Pere de Matamargó, Bisbat de Solsona, dos centas lliuras en pago dels gastos que tinch fet en dorar lo altar de S. Geral de Sangrà sufraganea de la mencionada Parroquia. Matamargó. 2 Abril de 1855. [sig-nat] Cosma Conill».

Joan Vilamala
Historiador